

Прогноз

фітосанітарного стану та рекомендації щодо захисту сільськогосподарських рослин у господарствах Вінницької області восени 2022 року

Багатоїдні шкідники

Погодні умови літа 2022 року спричинили тривалий період льоту **кукурудзяного стеблового метелика**, відкладання ним яєць та розвитку личинок фітофага, що обумовило наявність їх різновікового складу - від молодших віків і до гусениць старших віків, які в серпні розпочали переміщення в нижню частину стебла для перезимівлі. У вересні продовжиться живлення в качанах кукурудзи личинок, які по досягненні 6 віку теж переміщуватимуться в нижню частину стебла. За наявності опадів на пошкоджених личинками стеблового метелика та бавовникової совки качанах восени створюватимуться сприятливі умови для розвитку **фузаріозу** та різноманітних **пліснявих грибів**.

У збиральний та післязбиральний періоди важливими технологічними заходами, що сприяють значному зниженню зимуючого запасу личинок кукурудзяного метелика, є забезпечення низького, не вище 10 см, зрізу стебел, луцення стерні та рання глибока зяблева оранка. Задля попередження поширення хвороб збиральні роботи слід проводити в якнайбільш стислі строки, вологе зерно просушувати до кондиційних показників та по можливості уникати його механічного травмування.

У вересні закінчуватиметься літ метеликів **підгризаючих совок** (здебільшого озимої та окличної), проходить відродження та шкідливість личинок. Перебіг погоди у серпні, створення сприятливих умов восени залишають ймовірність утворення осередків підвищеної чисельності та шкідливості гусениць на посівах озимих зернових та ріпаку, насамперед в центральній та північній частинах області.

За 5-6 днів до сіви озимих зернових площі необхідно обстежити і за виявлення осередків з чисельністю 2-3 гусениць/м² застосувати отруєні принади з зеленої маси буряків, трав, капусти, кукурудзи, оброблених інсектицидами (2-3% препарату до ваги принади). Найкраще принади розкладати надвечір купками по 150-200 г кожна із розрахунку 15-30, у вогнищах - до 300-500 шт. на 1 га, прикриваючи в суху погоду землею. Отруєні принади ефективні та екологічно доцільні і в разі пошкодження сходів – «шилець», коли проводити обприскування інсектицидами ще зарано, особливо за осередкового ураження. З розвитком листової маси рослини обприскують Данадимом Мікс, КЕ, 1 л/га, Децисом 100ЕС, КЕ, 0,1-0,25 л/га, Карате Зеоном 050СS, СК, 0,3 л/га, Протеусом 1100D, МД, 0,5-1 л/га. Більш ефективні суміші фосфорорганічних і піретроїдних препаратів у половинних нормах з додаванням 3-4 кг/га сечовини. Крайці результати дають вечірні обробки, коли гусінь харчується на рослинах.

Листогризучі совки восени насамперед шкодитимуть капусті (капустяна совка), посівам ріпаку (совка-гамма), бавовникова – кукурудзі.

За сприятливих погодних умов та необхідності, обов'язково з дотриманням строків останньої обробки до збирання урожаю гусениць **листогризучих совок** знешкоджують Ампліго 150ZC, ФК, 0,2-0,3 л/га, Белтом 480SC, КС, 0,1-0,15 л/га, Вантексом, мк.с., 0,1 л/га, Галілом, КС, 0,2-0,3 л/га, Данадимом Мікс, КЕ, 1,0 л/га, Децисом f-Люкс 25ЕС, КЕ, 0,25-0,3 л/га, Діміліном 480, КС, 0,4-0,5 л/га, Коннектом 112,5SC, КС, 0,4-0,5 л/га, іншими. На пізньостиглих сортах капусти ефективні препарати-регулятори росту комах Матч 050 ЕС, КЕ, 0,4 л/га, Номолт, КС, 0,3 л/га, інсектициди Альтекс, КЕ, 0,1-0,15 л/га, Белт 480SC, КС, 0,1 л/га, Воліам Флексі 300SC, КС, 0,3-0,4 л/га, Децис f-Люкс 25ЕС, КЕ, 0,3 л/га, Ексірель, СЕ, 0,25-0,5 л/га, Енжіо 247SC, КС, 0,18 л/га, Проклейм 5SG, РГ, 0,3-0,4 кг/га, Фастак, КЕ, 0,1-0,15 л/га, та **біопрепарати** Лепідоцид, в.р., 3-4 л/га, Лепідоцид-БТУ, р., 2-3 л/га, Скарадо-М, ЗП, 2,0-3,0 кг/га, які застосовують шляхом двократних обприскувань.

Мишоподібні гризуни восени мігруватимуть в стації, які забезпечать їм достатню кількість корму (зокрема, площі озимини), де й залишатимуться на перезимівлю.

Значно обмежує чисельність мишоподібних гризунів проведення профілактичних заходів: знищення бур'янів, своєчасне і без втрат збирання врожаю, рання глибока зяблева оранка, знищення гризунів у місцях резервацій ще до їх розселення на посіви сільськогосподарських культур. За перевищення порогу шкідливості (3-5 жилих колоній на 1 га восени, більше 5 – навесні) використовують препарати на основі діючих речовин бродіфакум, бромадіолон, флюкумафен згідно з «Переліком пестицидів і агрохімікатів, дозволених до використання в Україні» (Антимиша, принада, 2-3 пакетики (10 г) на нору, Рат Кіллер Супер, ГП, 5-10 кг/га). Ефективним засобом боротьби з гризунами є готові принади у формі воскових брикетів (0,005%-ний препарат Шторм) тощо. Брикету розкладають по 1 шт. в живу нору або на відстані 10-15 м. При його поїданні гризуни гинуть через 4-8 днів. Якщо 100%-ї загибелі шкідників не досягнуто, розкладання принади повторюють через 7-10

днів до досягнення бажаного ефекту. Взимку за низької ефективності зернових прилад по можливості слід використовувати аміачну воду (150-250 г/нору з обов'язковим притоптуванням). Смертність гризунів при застосуванні аміачної води сягає 100%.

Екологічно та економічно доцільне застосування **біологічного методу** боротьби з гризунами шляхом внесення препаратів Бактоцид, с.м., 2-3 г/нору, Родента БІО, з.п., 1-2 кг/га. Для самостійного виготовлення прилад використовують Бактеронцид гель або Раттер, р., по 1 л/10 кг принади.

Шкідники та хвороби зернових культур

В посівах озимих зернових культур, насамперед, за розміщення їх після стерньових, в південних районах, ймовірно поширення та шкідливість **хлібного туруна (жужелиці)**. Наростання чисельності та шкідливості личинок спостерігається за теплої, з помірним, але регулярним зволоженням, погоди.

В разі утримання восени теплої і помірно вологої погоди сходи озимини активно заселятимуться **попелицями, цикадками, хлібними блішками та злаковими мухами** (насамперед, шведською, а також гессенською, озимою, опомізою пшеничною, чорною пшеничною мухою). Крім прямої шкоди, злакові попелиці та цикадки є небезпечними переносниками комплексу хвороб вірусно-мікоплазмової природи, особливо в умовах теплої затяжної осені. Тому в разі присутності хоча б одного чинника, що сприяють поширенню вірусних хвороб (ранні строки сівби за теплої затяжної осені, стерньові попередники або межування з площами, де вирощувалися зернові з ознаками вірусної інфекції) доцільне проведення профілактичних заходів захисту від сисних шкідників, не очікуючи перевищення ними порогів шкідливості.

За умов тривалої теплої і вологої погоди, рослини, насамперед на високих агрофонах, можуть уражувати збудники **борошнистої роси, септоріозу, бурої листкової іржі**. Найбільш активний розвиток як шкідників, так і хвороб, проходитиме на посівах ранніх строків сівби.

Перед сівбою доцільно провести фітопатологічний аналіз насіння для визначення видового складу наявних збудників хвороб, що дозволяє обґрунтовано обрати необхідний протруйник відповідного спектру фунгітоксичної дії. Протруєння дає змогу знешкодити збудників хвороб, які передаються через насіннєвий матеріал, послаблює негативний вплив пошкоджень та травмування на якість посівного матеріалу, стимулює ріст і розвиток рослин в результаті дії препаратів на деякі фізіологічні процеси в насінні, що проростає, і таким чином покращує перезимівлю озимих культур. Тому передпосівне протруєння насіння зберігає 5-7, а за епіфітотійного розвитку хвороб – до 15-20 ц/га зерна.

Для протруєння використовують препарати Антал, ТН, 0,3-0,4 л/т, Бенефіс, МЕ, 0,6-0,8 л/т, Вайбранс Інтеграл 235FS, ТН, 1,5-2 л/т, Віал Тріо, КС, 1,25 л/т, Вінцит Форте SC, КС, 1-1,25 л/т, Вітавакс 200ФФ, ВСК, 2,5-3 л/т, Дивіденд Стар 036FS, ТН, 1 л/т, Іниур Перформ, т.к.с., 0,5 л/т, Кінто Плюс, ТН, 1-1,5 л/т, Ламардор Про 180FS, ТН, 0,5-0,6 л/т, Максим Тріо 60FS, ТН, 1,5-2 л/т, Оплот Тріо, КС, 0,4-0,6 л/т, Оріус 5, ТН, 1,25-1,5 л/га, Пассад 190, ТН, 0,3-0,5 л/т, Ранкона І Мікс, МЕ, 1-1,2 л/т, Селест Топ 312FS, ТН, 1-2 л/т, Сертікор 050FS, ТН, 0,75-1 л/т, Систіва, ТН, 0,75-1,5 л/т, Сценік 80FS, ТН, 1,3-1,6 л/т, Терція, КС, 2-2,5 л/т, ТМТД, КС, 3-4 л/т, Тримбіта, ТН, 0,75-1 л/т, інші згідно «Переліку пестицидів і агрохімікатів, дозволених до використання в Україні».

Такі протруйники, як Бенефіс, МЕ, 0,6-0,8 л/т, Вайбранс Інтеграл 235FS, ТН, 1,5-2 л/т, Вітавакс 200ФФ, ВСК, 2,5-3,0 л/т, Іниур Перформ, т.к.с., 0,5 л/т, Ламардор 400FS, ТН, 0,2 л/т, Ламардор Про 180FS, ТН, 0,5-0,6 л/т, Юнта Квадро 373,4 FS, ТН, 1,5-1,6 л/т загалом ефективні проти збудників кореневих гнилей, а Латіюд, ТН, 1-2 л/т - зокрема проти офіобольозної кореневої гнилі. Розвиток пітіума, як і інших кореневих гнилей, обмежує Сертікор 050FS, ТН в нормі 0,75-1,0 л/га, який, однак, в посушливих умовах може бути фітотоксичним.

Небезпеку розвитку снігової плісняви, яка існує щороку, найкраще попереджують Кінто Дуо, КС, 2,0-2,5 л/т, Ламардор 400 FS, ТН, 0,2 л/т, Ламардор Про 180 FS, ТН, 0,5-0,6 л/т, 1,5-1,6 л/т, Максим 025FS, ТН, 1,5-2 л/т, Максим Стар 025FS, ТН, 1-2 л/т, Пассад 190, ТН, 0,3-0,5 л/т, Систіва, ТН, 1-1,5 л/т, Сценік 80 FS, ТН, 1,3-1,6 л/т, Фунабен Т 480FS, ТН, 2,5 л/т, Юнта Квадро 373,4 FS, ТН.

Протруювати можна завчасно (за 2-3 тижні) або перед сівбою. Для завчасного протруювання (інкрустації) дозволяється використовувати насіння з вологістю на 1-3% меншою від нормовано кондиційної. Насіння з вологістю понад 14% можна обробляти не раніш, як за 2-3 дні до висівання. Перед протруюванням насіння має бути очищеним, відкаліброваним, доведеним до високих посівних кондицій. Під час підготовки до протруєння треба ретельно очистити зерно від пилу і битого зерна. Дрібні частинки пилу і роздроблені частинки зерна мають величезну сумарну поверхню, внаслідок чого значна кількість протруйника витрачається на покриття цієї поверхні, а не для знезараження зерна.

Для підвищення якості протруювання, запобігання осипання протруйників із насіння та покращення санітарно-гігієнічних умов у захисно-стимулюючих сумішах використовують плівкоутворювачі - полівініловий спирт (ПВС), натрієву сіль карбоксил-метилцелюлози (NaКМЦ), а також рідкі комплексні добрива (РКД) марок 10-34-0, 8-24-0. Для приготування 10 л такої рідини на 1 т насіння застосовують 100-200 г ПВС, або 100-200 г NaКМЦ, чи 3 л РКД.

З метою підвищення стійкості рослин проти вірусних хвороб та інших шкідливих організмів одночасно з протруюванням рекомендовано проводити обробку мікроелементами (сполуки добирають з урахуванням результатів агрохімічного аналізу ґрунту), а для стримування росту, підвищення морозостійкості, посухостійкості та покращення фізіологічних показників – регуляторами росту рослин. За використання композицій, що містять інсекто-фунгіцидні протруйники, регулятори росту рослин, мікроелементи та плівкоутворювачі, в 0,2% інкрустуючу рідину вливають маточний розчин регулятора росту, мікродобрив і протруйники насіння у формі рідких препаратів (т.к.с.; КС; КЕ; ВСК).

При проведенні протруювання слід забезпечувати дотримання запланованої норми витрати препаратів для кожної партії насіння з її відхиленням не більше, ніж на $\pm 10\%$. За зменшення норми витрати препарату на 10-15% спостерігається значне зниження ефективності його дії (дані Інституту захисту рослин НААН). У разі подальшого її зменшення на 30% дія протруйника практично зводиться нанівець, а завищення призводить до зниження схожості насіння за рахунок утворення аномальних проростків, нездатних до подальшого розвитку, аж до повної їх загибелі. Особливо небезпечним підвищення норм витрати препаратів може бути для партій насіння з високим ступенем травмування внаслідок порушення технологій збирання і очистки зерна. За травмованості 60-90% кількість насіння з пошкодженим зародком становить 20-40%, внаслідок чого підвищується небезпека зниження схожості. Передпосівну обробку травмованого насіння треба проводити з особливою обережністю – одні протруйники нейтралізують шкідливість травмування, а інші підсилюють. За протруєння насіння Вінцитом 050CS, КС, Вінцитом Форте SC, КС, Вітаваксом 200 ФФ, ВСК, Раксілом Ультра 120 FS, ТН, Максимом Стар 025FS, ТН відмічено мінімальний вплив на схожість насіння, травмованого як у зоні зародка, так і в зоні ендосперму. Слід також враховувати величину насінин (за однакової маси дрібне насіння матиме більшу площу і відповідно – знижений рівень токсикації).

За наявності та шкідливості на сходах озимини протягом перших 2-3 тижнів вегетації хлібної жуужелиці, дротяників і несправжніх дротяників, цикадок, попелиць, злакових мух, інших шкідників насіння за 1-5 днів до сівби обробляють препаратами Вайбранс Інтеграл 235FS, ТН, 1,5-2 л/т, Гаучо 70WS, ЗП, 0,25-0,5 кг/т або аналогами, Гаучо Плюс 466FS, ТН, 0,3-0,6 л/т (по стерньових попередниках - 0,6-0,8 л/т), Гаучо Ево 275FS, ТН, 2 л/т, Командор Гранд, ТН, 0,3-1 л/т, Круїзер 350FS, ТН, 0,4-0,5 л/т або аналогами, Пентафорс 322FS, ТН, 1,5-2 л/т, Рекорд Квадро, ТН, 0,3-0,4 л/т, Селест Топ 312,5FS, ТН, 1-2 л/т, Юнта Квадро 373,4 FS, ТН, 1,5-1,6 л/т (10 л води на 1 т насіння), Тримбіта, ТН, 0,75-1 л/т та іншими дозволеними інсектицидами. Проти вищезгаданих фітофагів та личинок **підгризаючих совок** ефективні Гаучо 70WS, ЗП, 0,25-0,5 кг/т (або аналоги), Нупрід Макс, ТН, 2,0 л/т, Пентафорс 322FS, ТН, 1,5-2 л/т, а також Юнта Квадро 373,4 FS, ТН за максимальних норм.

За перевищення чисельності личинок **хлібної жуужелиці** 1-2 екз./м² у фазу сходів, та 2-3 екз./м² під час куцнення передбачають застосування тих же хімічних засобів, що й проти совок (див. Багатоїдні шкідники).

За ЕПШ злакових мух 40-50 екз./100 помахів сачком, цикад - 70-150 екз./м² необхідно провести крайові або суцільні обробки посівів Актарою 25WG, ВГ, 0,1-0,14 кг/га, Альфагардом 100, КЕ, 0,1-0,15 л/га, Бі-58 Новим, КЕ, 1,5 л/га, Данадимом стабільним, КЕ, 1,0-1,5 л/га, Енжіо 247SC, КС, 0,18 л/га, Карате Зеоном 050CS, СК, 0,15 л/га, Фастаком, КЕ, 0,1 л/га, Ф'юрі, ВЕ, 0,07-0,01 л/га. Ці ж препарати застосовують за наявності на 1 м² 40-50 попелиць, 30-50 жуків хлібної смугастої блішки. В разі заселення личинками злакових мух більше 6-10% стебел обробіток проводять системними препаратами (Бі-58 Новий або аналоги).

У фазі куцнення за інтенсивності ураження **борошнистою рососою, бурною листковою іржею** - 1%; **септоріозом** листя - 5% необхідний захист системними фунгіцидами - Альто Супер 330ЕС, КЕ, 0,4-0,5 л/га, Дерозалом 500 SC, КС, 0,5 л/га, Імпактом 25 SC, КС, 0,5 л/га, Фолікуром 250EW, ЕВ, 0,5-1 л/га, Фальконом 460ЕС, КЕ, 0,6 л/га, іншими. За співпадіння строків захисту посівів від шкідливих комах і хвороб, обприскування поєднують в один технологічний прийом, використовуючи суміші фунгіцидів з інсектицидами.

Для попередження та послаблення навесні розвитку **снігової плісняви** уникають повторних та загуцнених посівів, підвищених доз азоту, проводять осінні підживлення фосфорно-калійними добривами. Фосфорні і калійні добрива, крім того, стримують розвиток кореневих гнилей, іржі.

Важливим елементом сучасних технологій вирощування озимих культур може бути застосування гербіцидів восени. В осінній період, залежно від умов, може сформуватися основне забур'янення посівів озимих зернових культур – до 75% від загальної кількості, втрати урожаю від яких можуть сягати 30%. В області набули значного поширення коренепаросткові (осот рожевий та жовтий) та зимуючі бур'яни (кучерявець Софії, талабан польовий, мак дикий, ромашка непахуча, ін.). У першу чергу вибір гербіциду залежить від видів бур'янів на кожному конкретному полі, але перевагу слід надавати препаратам з відносно широким спектром дії. По сходах бур'янів в осінній період ефективним є використання гербіцидів на

основі сульфонілсечовин, які слід вносити за середньодобової температури вище +5°C: Гранстар Голд 75, ВГ, 20-35 г/га, Гроділ Максї 375OD, МД, 0,09–0,11 л/га, Калїбр 75, ВГ, 30–60 г/га, Пойнтер 75, ВГ, 20-25 г/га.

Шкідники та хвороби озимого ріпаку

Осінньої пори найнебезпечнішими для ріпаку будуть **капустяні блішки**, які активно заселятимуть посіви пізніх строків сівби. Повсюди літатимуть та відкладатимуть яйця дорослі комахи (імаго) **ріпакового пильщика**. В другій половині вересня-жовтні розвиватимуться личинки фітофага, які об'їдатимуть листки, залишаючи лише жилки. Осередково можливе зростання чисельності та шкідливості інших листогризучих шкідників – **капустяної совки, совки-гамми, біланів, капустяної молі**.

Повсюди розвиток хвороб ріпаку – **альтернаріозу, пероноспорозу, фомозу, циліндроспоріозу** – посилюватиметься за утримання теплої, з високою вологістю та частими дощами, погоди.

Нетоксиковані сходи озимого ріпаку в разі сухої погоди з температурою вище 15°C за чисельності **капустяних блішок** 5 і більше екз./м² необхідно захищати інсектицидами Альфагард 100, КЕ, 0,1-0,15 л/га, Децис f-Люкс 25ЕС, КЕ, 0,25-0,5 л/га, Децис 100ЕС, КЕ, 0,1-0,15 л/га, Протеус 110OD, МД, 0,5-0,75 л/га, Фастак*, КЕ, 0,10-0,15 л/га, Цезар, КЕ, 0,125-0,15 л/га або іншими згідно «Переліку».

Проти листогризучих шкідників - **ріпакового пильщика, листоїда** (за перевищення порогу шкідливості 3 екз./м²), **біланів та капустяної совки** (ЕПШ - 2 гусениці/м²), **капустяних клопів** від фази 2-4 листків до утворення розетки застосовують Борей, КС, 0,1-0,14 л/га, Галїл, КС, 0,2-0,3 л/га, Децис f-Люкс 25ЕС, КЕ, 0,25-0,5 л/га, Калїсо 480SC, КС, 0,15 л/га, Ф'юрі, ВЕ, 0,1 л/га. Одночасно посіви за появи перших ознак розвитку хвороб - **альтернаріозу, фомозу, циліндроспоріозу, пероноспорозу** оздоровлюють фунгіцидами Альтерно, КЕ, 0,5-1 л/т, Сїметра 325SC, КС, 0,5-1 л/га, Супрїм, ЕВ, 1-1,5 л/га, Тріафер Т300, КС, 0,6-1 л/га, іншими згідно «Переліку».

З метою запобігання переростання, підвищення стійкості до екстремальних погодних умов, покращення перезимівлі та контролю розвитку хвороб в період 3-7 листків проводять інгібування росту листя шляхом обприскування Карамбою Турбо, РК, 0,7-1,4 л/га, Тїлмором 240ЕС, КЕ, 0,75-0,9 л/га, Тїлтом 250ЕС, КЕ, 0,5 л/га, Фолїкуром 205EW, ЕВ, 0,5-0,75 л/га, або їх аналогами згідно «Переліку».

Начальник управління
фітосанітарної безпеки

підписано

Наталія САМБОРСЬКА

Начальник відділу прогнозування, фіто-
санітарної діагностики та аналізу ризиків

підписано

Володимир ТЕЛЕФУС